

PERSPECTIEF

Thema's: Nederlands-Indië, Verzetsstrijder, Voormalige koloniën

Locatie: Amsterdam, Indonesië, Suriname

Door: Esther Duysker

Dit verhaal gaat over de Indonesische verzetsstrijder Mohammed Hatta (1902) en de Surinaamse verzetsstrijder Anton de Kom (1898). Zij streden voor de onafhankelijkheid van hun landen, die toen nog *koloniën** van Nederland waren. Hatta en De Kom realiseerden zich dat Nederland eerst bevrijd moest worden van de Duitse bezetter, voordat hun landen bevrijd kon worden van de Nederlandse bezetter. Het koloniale verleden van Nederland is onlosmakelijk met hun verhalen verbonden.

PERSONAGES VERTELLER 1
 VERTELLER 2
 VERTELLER 3

Op de achtergrond zijn verschillende landkaarten te zien. In de voorstelling gebeurde dit digitaal, maar je kunt er ook voor kiezen om ouderwetse landkaarten te laten zien, of atlassen, of je kunt een andere vorm bedenken

VERTELLER 1 Anton de Kom werd op 22 februari 1898 geboren in Suriname
 Aan de Pontewerfstraat op Frimangron

VERTELLER 1 wijst naar de kaart van Suriname

VERTELLER 1 Hier, Suriname
 Frimangron
 Frimangron betekent grond van de vrije mensen,
 – het is een stadswijk waar vroeger de vrije slaven zijn gaan wonen
 Frimangron
 Mijn ouders zijn daar ook geboren
 En ik zou willen zeggen dat De Kom...
 het nastreven van grond voor vrije mensen...
 altijd in zich heeft gedragen
 Dat het er met de papepel in is geschoten, zeg maar
 Mag ik dat zeggen?

VERTELLER 3 Je hebt het al gezegd

VERTELLER 1 Anton was een geruisloos kind,
– een dat je vergeet bij de bushalte als je niet oplet
Hij nam de wereld tot in detail in zich op,
niks ontging hem

VERTELLER 3 Moet jij hem dan wel spelen?

VERTELLER 1 negeert VERTELLER 3 en praat verder

VERTELLER 1 Hij las vooral, sprak niet veel,
– behalve wanneer hij onrecht voelde
Dan liet ie van zich horen,
– vurig en fel
Anton wilde van kleins af aan naar Nederland
om meer te lezen, meer te leren
Om daarna zijn Suriname vooruit te kunnen helpen
Goed
Ik zal 't eerst allemaal even kort samenvatten,
zodat we op dezelfde bladzijde zitten
Dit is Nederland

Er is een kaart te zien van het 'oude' Nederland, met de overzeese gemeenten

VERTELLER 1 En dit was Nederland een paar eeuwen terug
Kijk eens wat een imperium!
Zo een ieniemenielandje en dan zo rijk, oef!
Hoe kwam dat zo?
Nou, je had de WIC en de VOC, dit waren de Handelsposten
Zo ontstond Nederland West en Nederland Oost
De West en De Oost – in de Hollandse volksmond toen destijds...
Dit is Nederland op de vooravond van de Tweede Wereldoorlog
We zoomen even in op de kaart van Suriname
Dit blauw is de Atlantische Oceaan
En dit het ontoegankelijke Toemoek-Hoemakgebergte

VERTELLER 1 wil doorgaan, VERTELLER 2 onderbreekt

VERTELLER 2 Kunnen we nog heel even terug inzoomen op Nederlands-Indië?

VERTELLER 2 lacht verontschuldigend naar het publiek, de kaart laat nu Nederlands-Indië zien

VERTELLER 2 Ik bedoel, sorry hoor...
Dit is dus Nederlands-Indië...
De Oost
Het huidige Indonesië
Kolonie van Nederland van 1814 tot 1942,

– of als we de Nederlandse geschiedenis moeten geloven,
27 december 1949
In ieder geval is de impact die de Nederlandse bezetting op
Indonesië had, ontegenzeggelijk buitenproportioneel

We zien de kaart van het huidige Indonesië

VERTELLER 2 Dit is Indonesië nu
Zoals je kunt zien is de archipel niet één volledig geheel,
maar bestaat zij uit meer dan 17.000 eilanden,
meer dan 700 verschillende talen
en een bevolking die tegenwoordig meer dan 260 miljoen mensen
telt
In de 17e en 18e eeuw focusten de Nederlanders zich vooral op de
Molukken en Java,
waarbij de bevolking van de Banda-eilanden,
– die zie je hier,
werd uitgemoord
onder leiding van gouverneur-generaal Jan Pieterszoon Coen,
zodat Nederland daarmee de complete macht in handen had

VERTELLER 1 Oh dus de Coentunnel in Amsterdam...
– oh nee laat maar
Sorry

VERTELLER 2 Na het ontvolken van de eilanden
richtte Pieterszoon Coen de eerste moderne plantages in,
– gebaseerd op slavenarbeid, met slaven uiteraard geleverd by the
VOC
De eeuwen die op dit fundament volgen, vullen zich met gemengd
bloed
En in die mix begint de complexiteit
Als je uit Indonesië komt kun je Nederlands-Indisch, Indonesisch,
Indo,
Javaans of Moluks zijn,
– en waag het niet dit door elkaar te halen,
want onder het juk van onderdrukking
vocht men net zo hard naast elkaar, als tegen elkaar

VERTELLER 1 Super complex

VERTELLER 2 In de Tweede Wereldoorlog vochten velen voor Oranje,
zonder daar ooit erkenning voor te krijgen
Dit is trouwens ook precies met mijn familie gebeurd
Mijn eigen opa overleefde drie jaar dwangarbeid onder de Jappen
aan de Birmasiamsspoorlijn,- ook wel de Dodenspoorlijn genoemd,
– om vervolgens na de capitulatie van de Jappen
direct tegen de Indonesische onafhankelijkheidsstrijders
te moeten vechten

Stilte

- VERTELLER 2** En dit brengt me bij de man over wie we het vanavond hebben,
Mohammed Hatta
Geboren in 1902 op Sumatra
en in de voetsporen van zijn politieke vader werd hij dé strijder
die Indonesië haar onafhankelijkheid bracht
Maar die onafhankelijkheid werd gegeven
aan een compleet verscheurde gemeenschap
waarin velen zich met trots,
ook al waren zij geboren en getogen Indonesisch,
– als Nederlands identificeerden
Mensen als mijn opa en oma waren gedwongen te vluchten,
naar Nederland,
weg van hun broeders en zusters
- VERTELLER 3** Hatta de held?
- VERTELLER 1** Hatta de strijder
- VERTELLER 2** Het is maar net vanuit welk perspectief je het bekijkt

In mei 2018 ging de voorstelling ‘Hatta & De Kom’ in première in theater Bellevue in Amsterdam (regie: Nita Kersten – spel en muziek: Dionne Verwey, Francesca Pichel, Gery Mendes en Vernon Chatlein – dramaturgie: Loulou Sjerps – productiehuis: Orkater / Sir Duke). Een muzikale en ritmische voorstelling over de geschiedenis van de diaspora en de vergeten verhalen van twee overzeese verzetsstrijders. Het publiek werd meegenomen op een reis naar het vooroorlogse koloniale Holland, waarin de Surinaamse Anton de Kom en de Indonesische Mohammed Hatta strijden voor zelfstandigheid van hun land.

* **koloniën:** Vanaf de 16e eeuw veroverden veel West-Europese landen - vanuit het West-Europese perspectief bezien - overzeese gebieden. Deze gebieden werden vervolgens ‘koloniën’ genoemd. Ze werden gebruikt om winst mee te maken, bijvoorbeeld via de verhandeling van koffie en specerijen, maar ook als bron van mensenhandel: de slavernij. In de jaren na de Tweede Wereldoorlog volgde de zogeheten ‘dekolonisatie’; de periode waarin steeds meer koloniën streden voor hun onafhankelijkheid. Vaak duurde het lang voordat een kolonie daadwerkelijk los was gekomen van het juk van de bezetter. Wil je meer weten over het koloniale verleden van Nederland? Bezoek dan eens de overzichtspagina's van NPO Focus. Bezoek de pagina over Nederlands-Indië hier: <https://npofocus.nl/artikel/7894/hoe-regeerde-nederland-over-nederlands-indie>. Bezoek de pagina over Suriname hier: <https://npofocus.nl/artikel/8068/waarom-was-suriname-een-kolonie-van-nederland>. Bezoek de pagina over de Antillen hier: <https://npofocus.nl/artikel/7634/horen-de-voormalige-antillen-nog-bij-nederland>. Kaart van de voormalige Nederlandse koloniën